

Ο ΔΙΕΚΔΙΚΟΥΜΕΝΟΣ ΤΟ 1918 ΠΟΝΤΟΣ

Ονομασία, έκταση, πληθυσμός.

Πόντος καλείται το παραλιακό τμήμα της Β.Α. Μ.Ασίας, που απλώνεται από την περιοχή της Σινώπης ως το ανατολικό άκρο του Ευξείνου Πόντου (Βατούμ), σε έκταση 71.500 τετραγωνικών χιλιομέτρων με 2.048.250 κατοίκους την περίοδο εκείνη, από τους οποίους 697.000 ήταν Έλληνες Ορθόδοξοι.

Λοιπά γεωγραφικά στοιχεία.

α) Βουνά. Σε απόσταση 100 χιλιομέτρων περίπου προς Ν. από την παραλία και σε όλη την έκταση του Πόντου από τα Δ. προς τα Α. εκτείνεται η οροσειρά του Παρυάρδη (Γκιαβούρ νταγ), που χωρίζει τον Πόντο από την υπόλοιπη προς Ν. Μ.Ασία με δύο μόνο κύριες διόδους επικοινωνίας, τη μία από την Αμισό προς τη Σεβάστεια και την ενδοχώρα και την άλλη από την Τραπεζούντα προς την Ερζερούμ και την Ανατολή. Της οροσειράς αυτής κυριότερες διακλαδώσεις από τα Δ. είναι: το βουνό Κεμέρ νταγ (στα Β. της Αμάσειας), Γιλντιζ νταγ (Β. της Σεβάστειας), Καρά νταγ (Β. της Νικοπόλεως), Κεμέρ νταγ (Α. της Αργυρουπόλεως) κλπ.

β) Ποτάμια. Τα κυριότερα ποτάμια που εκβάλλουν όλα στον Εύξεινο Πόντο, από τα Δ. προς τα Α. είναι: ο Άλυς (Κιζίλ Ιρμάκ), ο μεγαλύτερος ποταμός της Μ.Ασίας που χωρίζει τον Πόντο από την Παφλαγονία, και στη συνέχεια ο Ίρις (Γεσίλ Ιρμάκ) που διασχίζει την Αμάσεια και ενώνεται με τον Λύκο ποταμό (Κελκίτ τσάι), ενώ ανατολικότερα έχουμε το Χαρσιώτη και τον Πυξίτη, που εκβάλλουν ο πρώτος κοντά στην Τρίπολη και ο δεύτερος κοντά στην Τραπεζούντα τέλος προς τα σύνορα με τη Ρωσία έχουμε τον Άκαμψη (Τσόρουχ σου) που εκβάλλει κοντά στο Βατούμ.

Δημογραφικά στοιχεία.

α) Πόλεις. Οι κυριότερες πόλεις του Πόντου είναι: η Τραπεζούντα με 50.000 κατοίκους τότε, από τους οποίους 15.000 Έλληνες, η Κερασούντα με 20.000 κατοίκους, από τους οποίους 12.000 Έλληνες, η Τρίπολη με 10.000, από τους οποίους 3.000 Έλληνες, τα Κοτύωρα (Ορντού) με 12.000, από τους οποίους 6.000 Έλληνες, η Αμισός (Σαμψούντα) με 35.000, από τους οποίους 18.000 Έλληνες, η Σινώπη με 15.000, από τους οποίους 4.500 Έλληνες, η Νικόπολη με 1.500 Έλληνες, η Αργυρούπολη με 6.000 κατοίκους, από τους οποίους 2.500 Έλληνες και η Αμάσεια με 42.000, από τους οποίους 18.000 Έλληνες.

β) Εκκλησιαστική κατάσταση – Εκπαίδευση. Ο Πόντος ήταν χωρισμένος σε 6 μητροπόλεις:

1. τη μητρόπολη Τραπεζούντας με 84 σχολεία, 165 καθηγητές και δασκάλους και 6.800 μαθητές και μαθήτριες,
2. τη μητρόπολη Ροδοπόλεως με 55 σχολεία, 87 καθηγητές και δασκάλους και 3.053 μαθητές και μαθήτριες,
3. τη μητρόπολη Κολωνίας με 88 σχολεία, 94 καθηγητές και δασκάλους και 4.900 μαθητές και μαθήτριες,

4. τη μητρόπολη Χαλδίας – Κερασούντας με 252 σχολεία, 322 καθηγητές και δασκάλους και 24.800 μαθητές και μαθήτριες,
5. τη μητρόπολη Νεοκαισαρείας με 182 σχολεία, 193 καθηγητές και δασκάλους και 12.800 μαθητές και μαθήτριες και
6. τη μητρόπολη Αμασειάς με 376 σχολεία, 386 καθηγητές και δασκάλους και 23.600 μαθητές και μαθήτριες.

γ) Γενικά σε όλο τον Πόντο λειτουργούσαν 1.047 σχολεία με 1.247 καθηγητές και δασκάλους και 75.953 μαθητές και μαθήτριες. Ανάμεσα στα σχολεία περίφημο ήταν το Φροντιστήριο Τραπεζούντας, πραγματικός φάρος παιδείας και αγωγής με τεράστια ακτινοβολία, καθώς επίσης και το Φροντιστήριο Αργυρουπόλεως, το Λύκειο Γουμεράς, το Ημιγυμνάσιο Κερασούντας, το Γυμνάσιο Αμισού κλπ. Σε σύνολο επίσης 1.131 ναών, 22 μοναστηριών, 1.647 παρεκκλησίων και 1.459 κληρικών της εποχής αυτής περίφημα ήταν για τη διατήρηση και καλλιέργεια του θρησκευτικού φρονήματος και της παιδείας συνάμα τα μοναστήρια Παναγίας Σουμελά, Παναγίας Γουμερά, Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα, Αγίου Ιωάννου του Βαζελώνος κλπ.

Ιστορικά στοιχεία.

Αν και η ιστορία του Πόντου χάνεται στα βάθη των αιώνων με την Αργοναυτική εκστρατεία και τις πρώτες εγκαταστάσεις των Ελλήνων στα μέρη αυτά ευθύς αμέσως μετά τον Τρωϊκό πόλεμο (1100 π.Χ.), η καθαυτό ιστορία του διαφαίνεται από τις αρχές του Η' π.Χ. αιώνα με την ίδρυση της Σινώπης από Μιλήσιους αποίκους το 785 π.Χ. και αργότερα των άλλων πόλεων: Τραπεζούντας (756 π.Χ.), Κερασούντας (700 π.Χ.), Αμισού (Σαμψούντας 600 π.Χ.), Κοτυώρων (Ορντού), Τριπόλεως κλπ. Σε όλη τη μακρόχρονη διάρκεια της ζωής του (1100 π.Χ. – 1922 μ.Χ.), ένα διάστημα 3.000 χρόνων, ο Πόντος υπήρξε ένα από τα σπουδαιότερα τμήματα του ελληνικού έθνους, στο οποίο ο ελληνισμός της περιοχής αυτής τόσο στα χρόνια της αρχαιότητας και του Μ. Αλεξάνδρου όσο και της ρωμαιοκρατίας και του Βυζαντίου και αυτής της τουρκοκρατίας (1461–1922) δεν έπαυσε να διατηρεί αλώβητη την εθνική του συνείδηση και ακμαίο και υπερήφανο το εθνικό του φρόνημα με ακλόνητη την πίστη στις ακατάλυτες προγονικές του παραδόσεις. Μετά την λήξη του α' παγκοσμίου πολέμου (1914-1918) και τη διακήρυξη των νικητών συμμάχων της ENTENTE για αυτοδιάθεση των λαών, εξέχοντες Πόντιοι (Κ.Κωνσταντινίδης κλπ) συνέλαβαν την ιδέα της δημιουργίας Ανεξάρτητης Δημοκρατίας του Πόντου με υπομνήματα και παραστάσεις προς τους εκπροσώπους των Μεγάλων Δυνάμεων, σχεδιάζοντας και χάρτη του «διεκδικούμενου Πόντου», για διευκόλυνση των συμμάχων. Δυστυχώς, το όνειρο αυτό δεν πραγματοποιήθηκε εξαιτίας κυρίως της αντιδράσεως των Μεγάλων Δυνάμεων.

Διωγμοί-Γενοκτονία.

Από την έκρηξη του α' παγκοσμίου πολέμου (1914) ως την μικρασιατική καταστροφή (1922), οι Νεότουρκοι με τα σκληρά μέτρα που έλαβαν εναντίον των Ελλήνων του Πόντου με τη μέθοδο των εξοριών, βιασμών, σφαγών, εξανδραποδισμών και απαγχονισμών (κατά τον Πανάρετο

Τοπαλίδη) εξόντωσαν:

α. κατά την περίοδο 1914-1918.....170.576 Ποντίους

β. κατά την περίοδο 1918-1922.....119.122 Ποντίους

δηλαδή συνολικά.....289.698 Ποντίους

ποσοστό δηλαδή 41,56% σε σύνολο 697.000 Ελλήνων κατοίκων, ενώ κατά τον Γ.Βαλαβάνη οι απώλειες των Ποντίων σύμφωνα με τη Μαύρη Βίβλο του Κεντρικού Συμβουλίου των Ποντίων στην Αθήνα ανέρχονται σε 303.238 ως το 1922, και 353.000 ως το Μάρτιο του 1924, ποσοστό που ξεπερνάει το 50% του ολικού πληθυσμού των Ελλήνων του Πόντου.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΝΤΟ

του Σίμου Λιανίδη

Όταν λέμε Πόντος εννοούμε τον Γεωγραφικό χώρο της Βόρειας Μ. Ασίας που αρχίζει ανατολικά από τα σημερινά σύνορα της π. Σοβ. Ένωσης και Τουρκίας και τελειώνει στον ποταμό Αλυ και πέρα από τη Σινώπη δυτικά και από τα βόρεια παράλια της Μ. Ασίας και προχωρεί νότια μέχρι τις γραμμές Τσόρουμ-Τοκάτης-Νικόπολης-ΑγΝτάγ.

Όταν λέμε Πόντιοι εννοούμε τους Έλληνες που κατοικούσαν στην περιοχή αυτή της Βόρειας Μικράς Ασίας από τους αρχαιότετους χρόνους μέχρι το 1922 που με τη συνθήκη της Λωζάνης υποχρεώθηκαν να εκπατριστούν και να εγκατασταθούν σαν πρόσφυγες στον κορμό της μητροπολιτικής Ελλάδος εγκαταλείποντας πατρογονικούς τόπους, τάφους προγόνων, οστά και ιερά και μεταφέροντας μαζί τους το αρχαιοπρεπές γλωσσικό τους ιδίωμα, τον πλούτο των παραδοσιακών τους κληρονομημάτων και τον ιδιόρρυθμο τρόπο ζωής και τον ομαδικό λαϊκό χαρακτήρα τους.

Πως βρεθήκανε όμως οι Έλληνες εκεί κάτω τόσο μακριά και απόμερα από τον κορμό της Ελλάδος;

Η Ελλάδα σαν χώρα ορεινή και άγονη, από τους αρχαιότετους χρόνους, από τους προϊστορικούς και ανέκαθεν, ήταν φτωχή. Ήταν όμως περιτριγυρισμένη από θάλασσα και οι ακτές της παρουσίαζαν βαθιές κολπώσεις κι έτσι ήταν πρόσφορη για ανάπτυξη ναυσιπλοΐας. Έτσι οι Έλληνες ανέπτυξαν ναυτικό και μ'αυτό θεράπευσαν τη στείρωση της χώρας τους. Έγιναν ναυτικοί και με το ναυτικό τους μετάφεραν σε ξένες αγορές τα προϊόντα της βιοτεχνίας τους (κεραμική κλπ) καθώς και άλλα προϊόντα τους λάδι, κρασί κ.λπ.

Συγχρόνως όμως επιδοθήκανε και στην ίδρυση αποικιών κυρίως από λόγους οικονομικούς και μεταφέρανε στη χώρα τους τον πλούτο των αποικιών αυτών.

Η δημιουργία των αποικιών τους απλώθηκε πρώτα προς ανατολάς και ύστερα προς δυσμάς. Οι Πόντιοι, οι έλληνες του Πόντου, είναι οι άποικοι Έλληνες των ανατολικών Ελληνικών αποικιών, όπως οι έλληνες των

δυτικών αποικιών είναι άποικοι στην κάτω Ιταλία.

Η μυθολογία μιλάει για Αργοναυτική εκστρατεία του Ιάσονα. Σκοπός το χρυσόμαλλο δέρας. Το χρυσόμαλλο δέρας λένε πως συμβολίζει τον πλούτο των παραλίων του Πόντου κι άλλοι λένε πως συμβολίζει την μέθοδο της δέσμευσης των ψηγμάτων του χρυσού από τη χρυσοφόρο γη, μέσω του πυκνού τριχώματος του δέρματος του ακατέργαστου των προβάτων, μέθοδο που έμαθαν οι Έλληνες από τους γηγενείς λαούς των περιοχών εκείνων.

Εκείνοι που ξεκίνησαν τις πρώτες αποικίες στον Πόντο ήταν οι Μιλήσιοι, οι κάτοικοι της Ιωνικής Μιλήτου, των παράλιων της Μικράς Ασίας. Ίδρυσαν την αποικία της Σινώπης κι ακολούθως έγιναν οι αποικίες της Αμισού, των Κοτυώρων, της Κερασούντας και των Αθηνών κοντά στα σημερινά σύνορα Σοβιετικής Ρωσίας, που και σήμερα υπάρχει σαν μία άσημη όμως πολίχνη, με το όνομα Άτηνα. Κοντά στις πόλεις αυτές, που αναφέραμε παραπάνω ιδρύονται και η Τρίπολης και η Οινόη, που ο Πausανίας θέλει την μεν Τρίπολη αποικία της Αρκαδικής Τριπόλεως, την δε Οινόη αποικία της Οινόης της Αττικής. Χαρακτηριστικό είναι πως όλες οι αποικίες αυτές είναι παραλιακές, όπου η γη είναι ευφορώτατη και αυτές συγκεντρώνουν όλη τη πλούσια παραγωγή των μεσογείων.

Αψευδής μαρτυρία για τον πλούτο, την ευημερία και την ελληνικότητα των αποικιών αυτών είναι η περιγραφή του Ξενοφώντα στην Κάθοδο των Μυρίων.

Μέχρι την εποχή του Μ. Αλεξάνδρου η ελληνική φυλή κατείχε μόνο την παραλιακή περιοχή της αποικισμένης χώρας από τότε όμως άρχισε η εξάπλωση προς νότο και ο εξελληνισμός των γηγενών φυλών. Στο μεσοδιάστημα των Αλεξανδρινών χρόνων και της Ρωμαϊκής κατακτήσεως, στην περίοδο των Μιθριδατών, ο εξελληνισμός προχωρεί βαθύτερα.

Στην Ρωμαϊκή περίοδο έρχεται σύμμαχος του ελληνισμού ο Χριστιανισμός, που διέδωσαν οι απόστολοι Ανδρέας και Πέτρος και δημιουργεί ένα έθνος ελληνοχριστιανικό που φτάνει σε εξαιρετική ευημερία χάρις στην ειρήνη της Pax Romana. Τα Χριστιανικά μοναστήρια στέκονται φωλιές πίστης και ενωτικής εστίας. Στους Βυζαντινούς χρόνους ο Μέγας Κωνσταντίνος μετέβαλε τον Πόντο σε επαρχία του κράτους καθώς και Ιουστινιανός που όρισε πρωτεύουσα της επαρχίας την Τραπεζούντα.

Ο δεσμός Αυτοκρατορίας και Πόντου διατηρείτε μέχρι την κατάληψη της Κωνσταντινουπόλεως από τους Φράγκους το 1204, οπότε δημιουργούνται το κράτος της Νικαίας και η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας από τους Κομνηνούς, που η ζωή της στάθηκε ένας συνεχής αγώνας εναντίων βαρβάρων φυλών και κυρίως των Τούρκων, στους οποίους και υπέκυψε το 1461 ύστερα από οκτώ χρόνια από την κατάληψη της Κωνσταντινουπόλεως από τους Τούρκους το 1453.

Επακόλουθο της καταλήψεως τότε της Τραπεζούντας ήταν οι σφαγές, οι λεηλασίες και ο βίαιος εξισλαμισμός. Ο εναπομείνας πληθυσμός κατέφυγε στα ενδότερα ορεινά της χώρας και πλήρης μαρασμός επικράτησε.

Αργότερα όμως, όταν παρουσιάστηκε η ανάγκη της εκμεταλλεύσεως του υπογείου πλούτου της χώρας, ο κατακτητής αναγκάστηκε και πάλι να δώσει προνόμια στους Έλληνες τεχνίτες, εμπόρους και κυρίως στους μεταλλουργούς και έτσι να ξαναρχίσει μία νέα άνθηση, που φτάνει μέχρι το 1922 που ο Ποντιακός Ελληνισμός ξεριζώνεται από τη γη του.

Σ' όλη τη διάρκεια των αιώνων αυτών, που πέρασαν από τον πρώτο αποικισμό, ο Πόντος κράτησε αλώβητη την ελληνικότητα του όπως παραδέχθηκε και ο αμφισβητίας Φαλμεράϋερ, ανέπτυξε τον ιδιόχρωμο πολιτισμό του, θεράπευσε τις επιστήμες και ανέπτυξε την οικονομία του.

Μας έδωσε στην αρχαιότητα τον κυνικό Διογόνη, τον Ηρακλείδη τον Πολιτικό, τον Διΐφιλο, τον Στράβωνα, στον Μεσαίωνα τον Βησσαρίωνα και τόσους άλλους και στους Νέους Χρόνους τους Καρατζάδες, τους Μουρούζηδες, τους Υψηλάντες κ.λπ.

Στην Τραπεζούντα τον 7ο αιώνα πρώτευσε η περίφημος αστρονομική της σχολή και στον Πόντο παρουσιάσθηκε και ανδρώθηκε η Ακριτική ποίηση, στο αρχαιοπρεπές ποντιακό γλωσσικό ιδίωμα του που πλήθος είναι τα ακριτικά τραγούδια.

Στον Πόντο παρουσιάσθηκε το ιστορικό γεγονός του Κρυπτοχριστιανισμού, της κρυφής δηλαδή λατρείας του Χριστού από βιαίως εξισλαμισθέντες Έλληνες, που στα φανερά υποκρίνονται τους Μωαμεθανούς και στα κρυφά, σε υπόγεια και κρύπτες, λειτουργούν, βαπτίζονται, παντρεύονται από τότε και μέχρι σήμερα που βρίθουν στην περιοχή του Πόντου. Και εξοργίζομαι και ελεεινολογεί κανείς την "πολιτισμένη ανθρωπότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων" με ΟΗΕ και UNESCO, που δεν σκύβει στο μαρτύριο των ανθρώπων αυτών να τους εξασφαλίσει το δικαίωμα της ανεξιθρησκείας να λατρεύουν τον Θεό που θέλουν. Και ζούμε στον 20ο αιώνα.

Από τον 17ο αιώνα λειτουργεί το περίφημο "Φροντιστήριο της Τραπεζούντας" και κατά τον 19ο αιώνα και απομίμησή του ιδρύεται το Φροντιστήριο της Αργυρούπολης. Στην Αμισό λειτουργεί πλήρες γυμνάσιο, η Κερασούντα, τα Κοτύωρα, η Σινώπη απαιτούν τα ημιγυμνάσιά τους και σ'όλα τα ελληνικά χωριά του Πόντου λειτουργούν δημοτικά σχολεία και σχολαρχεία.

Δεκάδες εκατομμύρια δαπανούνται για τη συντήρηση όλων αυτών των εκπαιδευτηρίων που τα καλύπτουν οι οργανωμένες ελληνικές κοινότητες κι ας έχει αραιωθεί ο πληθυσμός με τις μετοικεσίες στη Ρωσσία λόγω των αλληπάλληλων τουρκικών διωγμών των τελευταίων πενήντα ετών.

Η πρώτη δεκαετία του παρόντος αιώνα ήταν ο τελευταίος σταθμός της προόδου του Ελληνισμού του Πόντου, που, κατά τους μετριοτέρους υπολογισμούς, έφτανε το μισό εκατομμύριο ψυχές.

Οι Νεότουρκοι, ακολουθώντας γερμανικές καθοδηγήσεις, επεδίωξαν, με κάθε μέσο, την εξόντωση των αλλοθρήσκων κατοίκων του κράτους των, επειδή φοβόταν την αυξανόμενη οικονομική τους ακμή και την πρόοδο τους σε όλες τις εκδηλώσεις της ζωής, εν αντιθέσει προς την τουρκική φυλή που συνεχώς έφθινε.

Οι Βαλκανικοί πόλεμοι και ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος επιτάχυναν την εκτέλεση των προγραμμάτων τους αυτών.

Με το πρόσχημα της ασφαλείας των παραλίων τους έβαλαν σε λειτουργία το σατανικό πρόγραμμα να εξοντώσουν τους αλλόθρησκους με εκτοπίσεις.

Μετά, το Κεμαλικό καθεστώς με σφαγές, πείνα, δίψα, διωγμούς εξολόθρευσε όσο μπόρεσε το χριστιανικό κόσμο, ώσπου με την συνθήκη της Λωζάνης το 1923 μετοίκησαν στην Ελλάδα οι Έλληνες του Πόντου, και στην Τουρκία οι ελάχιστοι Τούρκοι του ελλαδικού χώρου. Η εκρίζωση αυτή των Ελλήνων του Πόντου είναι από τα πρωτοφανή εγκλήματα στην ανθρώπινη ιστορία. Ύστερα από 27 αιώνες ζωής ένας λαός εκριζώθηκε από τη γη του αφήνοντας πατρογονικές εστίες, σπίτια, εκκλησίες, τάφους προγόνων και ρίχτηκε στις ακτές της Ελλάδος. Η Μακεδονία, η Θράκη, οι μεγάλες ελληνικές πόλεις, η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, ο Πειραιάς, η Πάτρα, ο Βόλος, η Καβάλα, η Δράμα και άλλες πολλές περιοχές είναι οι χώροι όπου προσπάθησαν και ρίζωσαν οι δυστυχισμένοι αυτοί εξωσθέντες από την πατρίδα τους.

Και ο Πόντος σήμερα μένει έρημος, σπαρμένος από ερείπια χωριών, εκκλησιών, σχολείων, χορταριασμένους τάφους προγόνων, καθυστερημένος πολιτισμικά και οικονομικά.

Μαρασμός και εγκατάλειψη, στασιμότητα και φτώχεια η εικόνα του.

Στην μητροπολιτική Ελλάδα, οι Πόντιοι, ενάμιση εκατομμύριο ψυχές σήμερα, εκλεκτό τμήμα του ελληνικού έθνους, μπόλιασαν μαζί με τους άλλους πρόσφυγες τον ελληνικό κόσμο με την προοδευτικότητα, την εργατικότητα, την έφεση στην οικονομία, στις επιστήμες και τον πολιτισμό, και συντέλεσαν και συντελούν στην αναγεννητική προσπάθεια του έθνους, κράτησαν και κρατούν με πείσμα τον παραδοσιακό τους πλούτο, το αρχαιοπρεπές γλωσσικό τους ιδίωμα, που είναι η πιο γνήσια επιβίωση της αρχαίας ιωνικής διαλέκτου, τα τραγούδια τους, τους χορούς τους και τους μεταλαμπαδεύουν στις επερχόμενες γενιές.

Με τα επιστημονικά τους σωματεία και το θαυμάσιο θέατρό τους, τα περιοδικά και εφημερίδες διασώζουν τον κληρονομημένο πολιτισμό τους,

με τις ενώσεις και τους επαρχιακούς συλλόγους τους καλλιεργούν την παράδοσή τους και στις ανθούσες κωμοπόλεις και στα προοδευτικά χωριά τους ζουν και πορεύονται με γνώμονα πάντα την ποντιακή ζωή και την ποντιακή τους συνέχεια. Τους ξεχωρίζεις από την φιλοξενία και τιμιότητά τους.

Η προκοπή και η ανθοφορία τους δικαιώνει τον προφητικό στίχο του δημοτικού τους τραγουδιού.

Η Ρωμανία κι' αν' πέρασεν ανθεί και φέρει κι άλλο.

ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

Ανεφορίτσας: Χορός της Γαλίας (ευρύτερη περιοχή Ματσούκας-Τραπεζούντας) μια μορφή σερανίτσας με μονό τικ

ή Κιζέλα: Πήρε την ονομασία από τους στίχους του τραγουδιού "Κόρη κατήβα σο μαντρίν ελλύεν η κιζέλα"

2. Από παν και κα: Χορός της περιοχής Ματσούκας Τραπεζούντας που χορευότανε επιτόπια με μικρά πηδηχτά βήματα με πιάσιμο από τη μέση ή Καπικεέτκον: Όπως ονομαζόταν ο χορός στην περιοχή της Λιβεράς και χορευόταν με το σκοπό "εσκέρτε ο Γακούπ Αγάς"

ή Αγκαλιαστόν: Η ονομασία του Χορού στην Γαλία (Ματσούκα)

3. Από πάν και κα Χορός του Αγ-Ταγ-Μαντέν, περιοχή που βρίσκεται κοντά στην Αγκυρα (εσωτερική μετανάστευση στις αρχές του 1800 από την Αργυρούπολη)

ή τικ: Χορός που πιάνονταν από τους ώμους όπως το κότσαρι. Κάτι ανάμεσα σε χασαποσέρβικο και τικ.

4. Αλματσούκ Χορός της περιοχής Καρς

ή Αρματσούκ:

5. Ατσιαπάτ: Χορός που χορευότανε στα Πλάτανα κωμόπολη Δυτικά της Τραπεζούντας (στα τουρκικά ονομάζεται Akcarat) από όπου πήρε και το όνομά του. Την ίδια ονομασία συναντάμε και στην Ματσούκα, όπου χορευότανε και από γυναίκες

6. Γέμουρα: Χωριό ανατολικά της Τραπεζούντας. Στην περιοχή Σεβάστειας χορευόταν σαν μία μορφή Τρυγώνας Στα χωριά μεταξύ Γέμουρας - Τραπεζούντας χορευόταν σαν παραλλαγή του εταιρέ.

7. Γετίερε: Χορός της Αργυρούπολης του Πόντου

ή Γεντίαρατς: Σημαίνει χορός των 7 διαγωνιζομένων γεντί=εφτά, αρατς=διαγωνισμός

ή Γαντίαρα: Σημαίνει εφτά μικρά δρομάκια γεντί= εφτά, αρά = μικρός δρόμος

8. Γιουβαρλαντούμ: Σημαίνει κατρακύλισμα. Χορός των περιοχών Αγ-Νταγ-Μαντέν και Σαμψούντας. Χορεύεται σε παραλλαγές με διαφορετική μουσική και σε άλλες περιοχές του Πόντου όπως, Αργυρούπολη & Πάφρα Ο πρώτος κρατάει μαντήλι και κάνει λαβύρινθο

9. Διπάτ: Το όνομα του χορού στην Τραπεζούντα. Πήρε το όνομά του από τα δύο επιτόπια πατήματα.

- ή Γιαβαστόν: Σημαίνει αργός χορός
ή Κοδεσπενιακόν: Χορός της οικοδέσποινας
ή Ομάλ Τραπεζούντας: Το όνομα του χορού στην Ελλάδα
10. Διπλόν Κότς: Λέγεται ότι έχει την προέλευση του από την Αρμενία
ή Τίταρα:
ή Τριπάτ: Η ονομασία πάρθηκε από τρία επιτόπια πατήματα της φτέρνας
11. Διπλόν ομάλ: Χορός της Περιοχής του Κιουμούς Μαντέν (Μεταλλείο Σίμ) παραλλαγή του Κοτσιχτόν Ομάλ
12. Εταιρέ: Πήρε το όνομά του από τον στίχο του τραγουδιού "πέρνιξον με έταιρε". Χορευότανε στην Τραπεζούντα.
13. Θανατί λάγκεμαν: Χορός της περιοχής Πάφρας. Είναι ο χορός με τον οποίο αυτοκτόνησαν οι κοπέλες που ήταν κλεισμένες στο κάστρο του ποταμού Αλυ για 48 ημέρες.
14. Θύμιγμα: Τελετουργικός χορός του γάμου. Χορεύεται από επτά ζευγάρια με πρώτο το ζευγάρι των νεόνυμφων, και ένα μόνο (τέκ), κρατώντας λαμπάδες
ή Επτά ζευγάρια και το τέκ: Πήρε το όνομά του από τους στίχους του τραγουδιού "επτά ζευγάρια και το τέκ κρατούνε τη λαμπάδα"
15. Καλόν κορίτς: Χορός της περιοχής Ματσούκας Τραπεζούντας. Μία μορφή σερανίτσας που πήρε το όνομα από τον στίχο του τραγουδιού "Καλόν κορίτς, καλόν κορίτς, καλόν κ'έβλοημένον"
ή Παπόρ: Πήρε την ονομασία από τον στίχο του τραγουδιού "Μάνα τέρεν το παπόρ ντ' άσκεμα κουνίεται"
16. Κελ κίτ: Σημαίνει "έλα και φύγε" Κωμόπολη στα όρια Σεβάστειας-Κολωνίας (Νικόπολις). Ο χορός πάει στα αριστερά
17. Κοριτσι χορόν: (Κισλάρ καϊτεσί) Χορός της περιοχής Πάφρας. Χορεύθηκε το 1680 στο κάστρο του ποταμού Αλυ (Κισλάρ καλέ) και συμβολίζει το δίλημμα αυτοκτονία ή παράδοσης στους Τούρκους.
18. Κότς: Χορευότανε σχεδόν σε όλο τον Πόντο με παραλλαγές στο κράτημα των χεριών. Στον Ανατολικό Πόντο κρατιότανε από τις παλάμες ενώ στο δυτικό από τους ώμους όπως το κότσαρι.
19. Κοτσαγκέλ: Χορευότανε στο τέλος της γαμήλιας διασκέδασης. Μ' αυτόν τον χορό αποχωρούσαν οι καλεσμένοι για τασπίτια τους. Ο πρώτος κρατάει το μαντήλι.
20. Κοτσάκι: Αντικριστός ζευγαρωτός χορός της Νικόπολης (καρσιλαμάς)
ή Κετσέκ Κετσέκ: Ο ίδιος χορός με διαφορετική μουσική χορευότανε σε χωριά της Τραπεζούντας
21. Κότσαρι: Χορός της περιοχής Κάρς, που οι χορευτές πιάνονται από τους ώμους.
22. Κοτσικτόν ομάλ: Χορευότανε σε μικρές παραλλαγές σε όλες σχεδόν τις περιοχές του Πόντου, όπου του δίνανε και ανάλογη ονομασία
ή Εμπρ οπίς: Σημαίνει μπρος-πίσω
ή Ομάλι: Η ονομασία στην περιοχή της Νικόπολις
ή Τσαραχότ: Το όνομα του χορού στην περιοχή του Αγ-Νταγ-Μαντέν με μικρή παραλλαγή στα βήματα.
ή Φουλούρ Η ονομασία του χορού σε χωριά της Ματσούκας
ή Αργολαβάς: Η ονομασία του χορού στην Πάφρα
ή Κερασουνταϊϊκόν: Τα τρία τελευταία ονόματα δόθηκαν στην Ελλάδα

ή Ομάλ Κερασούντας

ή Λάχανα Πήρε το όνομα στην Ελλάδα από το τραγούδι 'Λάχανα πουλίμ' λάχανα"

23. Κούσερα: Χωριό κοντά στη Μονή Ιωάννη του Βαζελώνα. Μία μορφή τικ σε γρήγορο ρυθμό με τα χέρια κάτω.

ή Μοσκόφ: Η ονομασία του χορού στην Ελλάδα, χορευότανε από κάποιον ονόματι Μοσκοφίδη στην Θεσσαλονίκη, ο οποίος πρόσθεσε κάποιους αυτοσχεδιασμούς στο χορό. Από αυτόν πήρε και το όνομα.

24. Κωσταντίν Σάββας: (Οσμάν Αγάς) Φρούραρχος στρατηγός της Πάφρας-Σαμψούντας το 1202. Διαφώνησε με τον Αλέξιο Κομνηνό το 1204 μετά την κατάληψη της Κων/πολης από τους Φράγκους, θέλοντας να κάνει χωριστό κράτος στην περιοχή της Γεζελώνας(Πάφρα-Αμισός-Κάβζα κλπ.). Είναι παραλλαγή του Γιουβαρλαντούμ.

25. Λέτσι: Χορός της περιοχής Κάρς. Παραλλαγή της λετσίνας σε αργό ρυθμό.

26. Λετσίνα: Χορός της περιοχής Κάρς.

27. Μαντήλια: Χορός του Κιουμούς Μαντέν (Μεταλλείο Σίμ) Χορευότανε και στους γάμους, στο δρόμο μπροστά από το ζευγάρι.

28. Μαύρον πεγάδ: (Καρά Πουνάρ) Χωριό της Πάφρας

29. Μαχαίρια: Χορός επίδειξης μαχαιριών. Αναφέρεται στην Κύρου Ανάβαση από τον Ξενοφώντα όταν χορεύθηκε από δύο Θράκες στην Ορντού (Κοτύωρα)

ή Τη μαχαιρί

ή Πιτσάκ οϊνί: Η Τούρκικη ονομασία του χορού

30. Μαχμόρ: Χορός της Νικόπολης (Αξι Κοϊ)

31. Μηλίτσα: Σημαίνει μικρή μηλιά

32. Μητερίτσα: Χορός των παραλίων και των σαλονιών της Τραπεζούντας φερμένος από την Ευρώπη με τραγούδι στην Νεοελληνική γλώσσα (Καντρίλιες). Πήρε την ονομασία του από τον στοίχο "Μητερίτσα μου γλυκιά έχω μια αγαπητικιά"

33. Μονόν Χορόν: (Τέκ καϊτέν) Χορός που χορευότανε από τους αντάρτες της Πάφρας

34. Μουζενίτκον ή Κιμισχαναλίδικον: Η Μούζενα είναι χωριό της Αργυρούπολης. Κιουμουσχανέ είναι η Τούρκικη ονομασία της Αργυρούπολης

35. Μωμογέρια: Υπάρχουν σε διάφορες παραλλαγές ακόμη και σαν θεατρικές παραστάσεις με Αριστοφανικό διάλογο (λαϊκά δρώμενα)

36. Ντολμέ ή Τσολμέ: Χορός της περιοχής Όφι (Ανατολικά της Τραπεζούντας)

37. Ομάλ Μονόν: Απλός χορός με έξι βήματα που δεν χρειάζεται ιδιαίτερη χορευτική ικανότητα και τον συναντάμε στην περιοχή Τσιμεράς στην Αργυρούπολη και στην Τραπεζούντα.

38. Ομάλ (Κάρς): Ίδιος χορός με τον προηγούμενο με έντονο τρέμουλο στο σώμα.

ή Παϊπούρτ: Πόλη Νοτιοανατολικά της Τραπεζούντας έξω από τα όρια του διεκδικούμενου Πόντου του 1918-1922.

ή Τιζ: Ο ίδιος χορός σε πιο αργή μορφή στο Αγ Ντάγ Μαντέν

39. Ούτσαϊ: Χορός της Νικόπολης με έντονο τρέμουλο με 10 βήματα.

Αλλάζει η θέση των χεριών ανάλογα με την περιοχή που χορευόταν.

ή Ούτσαλι: Σημαίνει 3-6 στα Τούρκικα

ή Κουνιχτόν: Η ονομασία στο Αξι Κιοϊ Νικόπολης από το έντονο τρέμουλο στο σώμα

ή Ομάλ Γαρασάρης Η ονομασία στην Ελλάδα.

40. Πατούλα: Το όνομα του χορού στο Δυτικό Πόντο. Πήρε την ονομασία του από τον στίχο "Τη Πατούλας η μάνα, τ'έμόν η Καλομάνα"

ή Πιπιλομάτενα: Το όνομα του χορού στον Ανατολικό Πόντο. Πήρε την ονομασία του από τον στίχο: "Την Πιπιλομάτεναν, ουϊ ανάθεμά तेναν"

ή Κόρη Κοπέλα: Ο ίδιος χορός σε μικρή παραλλαγή με διαφορετική μουσική όπως ονομαζόταν στην Γαλιαινα.

41. Σαμσόν Χορός της περιοχής Σαμψούντας

42. Σαρικούζ Θα πει ξανθό κορίτσι στα Τούρκικα. Λέγεται ότι είναι ο χορός του θερισμού. Υπάρχει σε διάφορες παραλλαγές, σε πολλές περιοχές του Πόντου.

43. Σέρρα: Ο ωραιότερος και διασημότερος χορός. Πήρε την ονομασία του από τον ποταμό Σέρρα. Υπάρχει σε διαφορετικές μορφές ανάλογα με την περιοχή.

ή Λάζικον: Το όνομα του χορού στην περιοχή του Όφεως όχι γιατί ήταν χορός των Λαζών αλλά γιατί οι Οφλίδες είναι κάτοικοι της Λαζικής χώρας.

ή Τογιαλίδικον: Το όνομα του χορού στην περιοχή Τόνιας

44. Σερανίτσα ή

Χαιρεανίτσα ή

Εικοσιένα ή

Αρμενίτσα Χορός του Νοτιοανατολικού Πόντου. Πήρε το όνομά του από την περιοχή Χεροϊανα όπου χορευόταν. Στην περιοχή της Αργυρούπολης.

45. Σιτόν Μία μορφή ανάποδου μονού τικ. Χορευόταν στην Ιμέρα. Ο χορός πάει προς τα αριστερά.

46. Στενά Δρόμα: (Ταρατσού Σοκακλάρ) Χορός της περιοχής Πάφρας

47. Τάμσαρα Χορός της Νικόπολης. Η μουσική είναι παραλλαγή της "πιπιλομάτενας". Χορευόταν στην Παλτσάνα-Νικόπολης

48. Ταμσάρα Χορός με βάση το Διπάτ. Χορευόταν στα χωριά της Άνω Ματσούκας & Αργυρούπολης. Η μουσική είναι παραλλαγή της "πιπιλομάτενας"

49. Τέρς (Αγ Ντάγ Μαντέν) Μία μορφή Τρυγώνας με ανάποδο λαβύρινθο. Ο χορός πάει προς τ' αριστερά.

ή Γέμουρα Έτσι ονομάζεται ο ίδιος χορός στην επαρχία Κακάτσης στην Αργυρούπολη

50. Τέρς (Κιουμούς Ματέν) Η τρυγώνα σε διαφορετική χορευτική και μουσική παραλλαγή. Ο χορός πάει προς τ' αριστερά.

51. Τικ (Μονό): Χορός της Ματσούκας με έξι βήματα

ή Διπλόν Ο ίδιος χορός όπως ονομάζεται στην Γαλιαινα.

52. Τικ (Διπλόν) ή

Τικ Σο Γόνατον: Χορός που χορευόταν σε όλο σχεδόν τον Πόντο με δέκα (10) βήματα.

53. Τικ (Τρομαχτόν) ή

Λαγγευτόν Χορευόταν ιδιαίτερα στα Κοτύωρα και στο Κάρς.

54. Τίταρα ή

Τετέ Αγάτς Παραλλαγή του Γετιέρε σε βήματα και μουσική με βάση το Διπάτ. Χορός της Αργυρούπολης.

55. Τριπάτ Χορός της Ανω Ματσούκας

56. Τρυγώνα Χορευόταν σε παραλλαγές σε διάφορες περιοχές του Πόντου. Πήρε το όνομά του από τον στίχο: "Ακεί πέραν σ'ορμανόπον η Τρυγώνα η Κορώνα"

57. Τυρφών (Τρύφωνας) Χορός της περιοχής Πάφρας. Ο Τρύφωνας ήταν υπαρκτό πρόσωπο (αρσούης) ο οποίος χόρευε πάντα ανάποδα.

58. Τσοπανλάρ Χωριό ανατολικά της Σινώπης

59. Τσουρτούγουζους Χορός του Κιουμούς Ματέν. Μιά μορφή γρήγορου τικ με τα χέρια κάτω σε διαρκή κίνηση μπρος-πίσω

60. Φόνα Χορός της Αργυρούπολης. Παραλλαγή του Γιουβαρλαντούμ. ή Αρμενίτσας Ο ίδιος χορός όπως ονομαζόταν στη Γαλίανα

61. Χάλα-Χάλα Χορός της περιφέρειας Κακάτσης (Αργυρούπολη)

62. Χαλαϊ Χορός του Αγ Ντάγ Ματέν. Ο πρώτος κρατάει μαντήλι.